

PLUMBUL-MATERIA GREA A SUFLETULUI BACOVIAN

Lidia LUPAȘCU, doctorandă

<https://orcid.org/0009-0004-0815-0385>

Școala Doctorală Științe ale Educației, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

Rezumat. De la statutul său antic de metal valoros și util, folosit masiv de romani în construcții și chiar în alimente, plumbul a ajuns o substanță periculoasă, a cărei utilizare a fost restrânsă drastic odată cu înțelegerea efectelor sale toxice asupra sănătății umane. În poezia „Plumb”, simbolul central nu este doar un element de atmosferă, ci și o cheie de interpretare a întregului univers bacovian. Repetitiv și obsesiv, cuvântul „plumb” exprimă claustrarea, moartea și neputința de a evada dintr-un destin apăsător. Dincolo de dimensiunea materială, el devine semn poetic și semiotic, oglindind atât nevroza și spleenul individual, cât și condiția omului modern într-o societate modernă.

Cuvinte cheie: Estetică simbolistă, plumb, simbol, repetiție, muzicalitate disonantă.

LEAD - THE HEAVY MATTER OF THE BACOVIAN SOUL

Abstract. From its ancient status as a valuable and useful metal, used massively by the Romans in construction and even in food, lead has become a dangerous substance, the use of which has been drastically restricted with the understanding of its toxic effects on human health. In the poem "Lead", the central symbol is not only an element of atmosphere, but also a key to interpreting the entire Bacovian universe. Repetitive and obsessive, the word "lead" expresses confinement, death and the inability to escape from an oppressive destiny. Beyond the material dimension, it becomes a poetic and semiotic sign, reflecting both individual neurosis and spleen, and the condition of modern man in a modern society.

Keywords: Symbolist aesthetics, lead, symbol, repetition, dissonant musicality.

Poetul George Bacovia mărturisea: „... În plumb văd culoarea galbenă. Compușii lui dau un precipitat galben. Temperamentului meu îi convine această culoare. După violet și alb am evoluat spre galben. Plumbul ars e galben. Sufletul ars e galben. În manualul fizicei nu se găsește altă culoare. În eprubeta mea orice reacție chimică dă precipitat galben. Altădată, în „Plumb”, pe lângă expresia colorată, mai simțeam alta statică, de greutate. Plumbul apasă cel mai greu pe om...” [4].

Plumbul a ajuns de-a lungul timpului, de la un material valoros și util la o substanță periculoasă a cărei utilizare a fost drastic redusă și reglementată, odată cu înțelegerea efectelor sale toxice asupra sănătății umane. Plumbul pur este foarte rar în natură. Cel mai des se găsește sub formă de minereuri, cel mai răspândit fiind galena (sulfura de plumb, PbS). Încă din antichitate plumbul este unul dintre cele șapte metale cunoscute menționate chiar și în Vechiul Testament. Imperiul Roman a fost cel mai mare producător preindustrial de plumb, folosindu-l pe scară largă pentru conducte de apă și ca material de construcție. De altfel, cuvântul englezesc „plumbing” (instalații sanitare) provine din cuvântul latin „plumbum”. Romanii foloseau, de asemenea, compuși de plumb (oxid de plumb, acetat de plumb) ca îndulcitori și conservanți pentru vinuri și alimente. Se speculează că expunerea

la plumb ar fi putut contribui la problemele de sănătate ale aristocrației romane și la instabilitatea unora dintre împărați.

Plumbul a fost folosit de-a lungul istoriei în diverse domenii, inclusiv în vitralii, la fabricarea orgilor, pentru tigăi de lipit și, anterior, în instalațiile de apă până în anii 1970, a fost un component esențial în vopsele (ex. vopseaua cu plumb, galben-crom), în special în cele folosite pentru pereți și jucării. În prezent, multe dintre aceste utilizări au fost abandonate sau interzise din cauza toxicității plumbului. Intoxicarea cu plumb poate cauza afecțiuni neurologice severe.

În literatura română se publică poezia „Plumb”, în fruntea volumului cu același titlu, în anul 1916 și este o *artă poetică*, datorită viziunii asupra lumii și procedeelor artistice definitorii pentru poetul George Bacovia. Primul său volum apare numai în 500 de exemplare și nu are un ecou deosebit, dar mai apoi va fi remarcat de critica literară. Marcând în același timp debutul literar al lui Bacovia, poezia „Plumb” reușește să surprindă trăirile intime ale poetului și să le transpună într-un limbaj artistic original și profund. Atmosfera lăuntrică particulară a poeziei bacoviene este „de toamne cu ploi putrede, cu arbori cangrenați, limitată într-un peisaj de mahala de oraș provincial, între cimitir și abator, cu căsuțe scufundate în noroaie eterne, cu grădina publică răvășită...atmosferă de plumb...în care plutește obsesia morții și a neantului, un vag sentimentalism...” [3].

Poezia simbolistă românească îl are ca teoretician pe Al. Macedonski, cel care a inițiat cenaclul și revista literară *Literatorul*. Supranumit *poetul rondelurilor*, inspirându-se din literatura franceză, este primul reprezentant al simbolismului în România, este cel care l-a încurajat pe Bacovia și alți tineri talentați în activitatea scriitoricească. Curentul simbolist se naște când poetul francez Jean Moreas publică o scrisoare-manifest, în 1886, atunci apare și revista *La symbolisme*- care îi proclamă pe poeții Charles Baudelaire, Paul Verlaine și Stephane Mallarme ca noi maștri ai poeziei. „Poezia, după Mallarme, trebuie să abandoneze realitatea, natura, societatea, chiar și confesiunea personală, pentru că în schimb, poetul să devină exclusiv un artizan al limbajului, al unui limbaj propriu, inedit, descoperitor de frumuseți noi. Nu să descrie, nici să nareze, nici să enunțe clar o idee, ci doar să sugereze- să se mulțumească să facă doar o aluzie” [2, p. 428].

Volumul „Plumb” apare ca o emblemă a universului bacovian. Titlul volumului devine un adevărat program estetic, întrucât „plumbul” nu desemnează doar un element material, ci se transformă într-un simbol central al universului bacovian.

Titlul poeziei prefigurează tematica centrală a textului, stabilind o corelație directă cu mesajul transmis de autor. În calitate de substantiv comun nearticulat, acesta indică cititorului că universul poetic creat de George Bacovia se concentrează asupra lumii obiectelor, orientând interpretarea către elementele materiale și simbolice ce compun cadrul imaginativ al poeziei. Într-o atmosferă funerară și sufocantă, acest cuvânt-cheie concentrează ideea de greutate apăsătoare, de moarte și de singurătate, reflectând nevroza

și spleenul specific epocii moderne. Plumbul, element chimic greu și toxic, devine metafora ideală pentru sentimentele copleșitoare și apăsătoare ce îl macină pe autor. Trăsăturile specifice simbolizează stări sufletești, atitudini poetice:

- „- greutatea metalului – sugerează apăsare sufletească;
- culoarea cenușie – rezonează cu monotonia, angoasa, cenușiul existențial;
- maleabilitatea metalului – simbolizează labilitate psihică, dezorientare;
- sonoritatea surdă a cuvântului (patru consone și o singură vocală) inspiră închiderea definitivă a spațiului existențial, fără soluții de ieșire, ceea ce provoacă disperare, spaimă, dezolare” [1, p.174].

Textul se constituie în jurul a două câmpuri semnifice: al „realului/cavoului” și al eului poetic. Cele două strofe sunt construite pe baza unei simetrii compoziționale, planul interior și planul exterior. Cuvântul „plumb” apare de 6 ori în 12 versuri ceea ce sugerează efect de obsesie, de apăsare sufletească. Bacovia accentuează prin repetiție sentimentul de închidere, de claustrare, ca și cum întreaga existență ar fi încremenită într-o materie grea și inertă: „Dormeau adânc sicriele de plumb/ Și flori de plumb, și funerar vestmânt”. Universul poeziei este construit în jurul simbolurilor morții: „sicrie”, „cavou”, „coroane”, „funerar vestmânt”. Toate sunt acoperite de aceeași greutate a plumbului, iar eul liric se simte prizonier al unui spațiu lipsit de viață: „Stam singur în cavou... și era vânt / Și scârțâiau coroanele de plumb.”

Astfel, plumbul devine semn al închiderii definitive, al claustrării, al lipsei oricărei evadări: „Amorul de plumb” – iubirea inertă. În strofa a doua, Bacovia introduce motivul „amorului de plumb”, care marchează o disonanță față de tradiția romantică. Dacă pentru romantici iubirea era idealizată, în poezia bacoviană ea apare inertă, lipsită de vitalitate, moartă: „Dormea întors amorul meu de plumb/ Pe flori de plumb, și am început să-l strig.” Simbolul exprimă imposibilitatea comunicării autentice, prăbușirea afectivității și sentimentul de alienare.

Din perspectivă semiotică, „plumbul” nu este doar un cuvânt repetat obsesiv, ci un semn polisemic, încărcat de multiple semnificații: greutate materială, sufocare psihică, lipsă de sens existențial, imobilitate și moarte. În acest fel, Bacovia transformă materia într-un limbaj artistic unde metalul greu devine metaforă a condiției umane moderne.

Tabelul 1. Semnificația plumbului ca simbol central

Plumbul ca materie	Plumbul ca simbol poetic
Greutate, apăsare, sufocare	al singurătății „stam singur în cavou”
Metal rece, lipsit de viață-simbol al morții	al claustrării („sicrie”, „cavou”)
Element al lumii materiale-existență fără spirit.	al iubirii moarte „amorul meu de plumb”.

Legăturile interdisciplinare și estetice dintre plumbul ca element chimic/fizic/biologic și poezia „Plumb” de George Bacovia sunt fundamentale. Poetul nu descrie doar plumbul, ci folosește proprietățile sale intrinseci pentru a crea o lume poetică

sugestivă. Elementele științifice (greutatea, culoarea ternă, toxicitatea) devin instrumente estetice care amplifică sentimentul de disperare, angoasă, moarte și izolare, transformând plumbul dintr-un simplu element într-un simbol universal al condiției umane în fața existenței absurde și a neputinței. Este o sinteză magistrală între realitatea materială și expresia artistică a unei stări sufletești.

Tabelul 2. Plumbul în literatură și știință

Disciplina	Semnificație
Limba și literatura română	Simbol central în poezia lui Bacovia. Repetiție → efect obsesiv. Asociat cu moartea, claustrarea, iubirea inertă. Semiotică: semn polisemic (materie → existență → destin).
Fizică	Plumb = element chimic, notat cu Pb, densitate mare, metal greu. Aceste caracteristici îi conferă o proprietate de inerție și de masivitate. De asemenea, este un bun absorbant de radiații, motiv pentru care este folosit ca material de ecranare. Această capacitate de a bloca, de a izola, de a crea bariere este importantă în simbolistica sa. Înțelegerea simbolismului său. Asociere cu greutatea, apăsarea, atracția gravitațională. Metaforă a poverii sufletești.
Chimie	Simbol chimic: Pb. Proprietăți: moale, maleabil, toxic. Este cunoscut pentru culoarea sa gri-albăstrui care, la contactul cu aerul, se oxidează rapid, căpătând o nuanță cenușie, mată. Această proprietate de a se oxida și de a deveni tern este esențială pentru înțelegerea simbolismului său. Din punct de vedere chimic, este relativ nereactiv, dar compușii săi sunt toxici. Toxicitatea → metaforă a sufocării, a atmosferei nocive din poezia bacoviană.
Biologie	Plumbul este nociv pentru organism → produce intoxicații, deteriorarea sistemului nervos. Odată ingerat sau inhalat, se acumulează în organism (în special în oase) și afectează sistemul nervos, sângele și rinichii. Intoxicația cu plumb (<i>saturnism</i>) provoacă simptome precum anemie, dureri abdominale, slăbiciune musculară și tulburări neurologice, putând duce la consecințe grave și chiar la moarte. Această toxicologie este crucială pentru a înțelege impactul „plumbului” bacovian. Legătură cu nevroza, boala sufletească, fragilitatea ființei umane.
Istorie	Epoca simbolismului european (sfârșitul sec. XIX – începutul sec. XX). Context cultural: „decadență”, sentimentul declinului civilizației. Războaiele mondiale → atmosferă funerară, de ruină.
Psihologie	Stări asociate: depresie, nevroză, alienare, spleen. Plumbul = simbol al sufocării interioare și al imposibilității de evadare.
Arte plastice	Cromatică poeziei: gri, negru → echivalente în pictura simbolistă. Imaginea grea și întunecată a plumbului = corespondență vizuală.
Muzică	Poezia bacoviană → monotonie, tonalități grave, ritm repetitiv. Plumbul = „nota joasă” a unei simfonii sufocante
Filosofie	Legătură cu existențialismul și absurdul. Plumbul = simbol al vidului și al morții.

Concluzii

Simbolul „plumbului” este cheia de interpretare a poeziei bacoviene, nucleul în jurul căruia gravitează toate celelalte imagini artistice. El concentrează ideea de greutate sufocantă, de moarte și de iubire inertă, devenind expresia nevrozei și a singurătății omului

modern. Prin transformarea unui element material într-un semn poetic și semiotic de profunzime, Bacovia oferă literaturii române una dintre cele mai pregnante imagini ale spleenului și ale fragilității existențiale. Astfel, „Plumb” nu este doar o poezie de început, ci o adevărată artă poetică bacoviană, în care simbolul se ridică la rang de destin. „Plumb” este o elegie pe tema singurătății, un bocet cult realizat cu cele mai naturale și mai simple mijloace de expresie. „Este un monolog tragic al inadptabilului, care, negăsind posibilitatea de comunicare cu lumea din afară, se interiorizează, se închide în sine, asemenea unui om aflat singur într-un cavou”.

Bibliografie

1. BADEA, M. *Literatura română. Poezia*. vol. II. București: editura Badea & Professional Consulting, 2012. 528 p. ISBN -13: 978-973-1722-03-0.
2. DRIMBA, O. *Istoria literaturii universal*. vol. II, Editura Saeculum, 1998. 447 p. ISBN 978-973-9200-44-8.
3. LOVINESCU, E. *Istoria literaturii române contemporane*. Chișinău: Litera, 1998. 382 p.
4. VALERIAN. De vorbă cu G. Bacovia. În: *Viața literară*, 13-27 aprilie 1929.

Recepționat / Received: 28.08.2025

Acceptat / Accepted: 19.09.2025

Email: lupasculidia5@gmail.com